

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 09 березня 2026 р. №3)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «09» березня 2026 р. №65

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ ДЕМОКРАТІЇ
У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»
для керівників і педагогічних працівників
закладів дошкільної освіти**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма курсу розроблена відповідно до державної політики та стратегії розвитку професійної освіти в Україні, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 «Деякі питання щодо підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», постанови Кабінету Міністрів України від 07 липня 2025 року №818 «Положення про деякі типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти», Державного стандарту дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2025 р. № 1557 та відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», затвердженого наказом Міністерства економіки України, від 19.10.2021 № 755-21 «Про затвердження професійного стандарту вихователь закладу дошкільної освіти» та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вихователя закладу дошкільної освіти.

Сучасний етап розвитку українського суспільства, що зумовлений викликами війни та глобальними трансформаціями, висуває особливі вимоги до системи освіти. Формування вільної, відповідальної та активної особистості починається не зі школи, а з перших кроків дитини у закладі дошкільної освіти. Саме тому розвиток демократичного середовища в дитячому садку є стратегічним пріоритетом.

Актуальність програми зумовлена:

- **державною політикою та євроінтеграцією** - реформування дошкільної освіти згідно з новим Законом України «Про дошкільну освіту» та орієнтація на Рамку компетентностей для культури демократії (РККД) Ради Європи вимагають від педагогів нових підходів до виховання;
- **формуванням цінностей малечку** - демократія в дитячому садку - це не лекції, а живий досвід. Дитина має знати, що її думка важлива, вона має право вибору, а конфлікти можна розв'язувати конструктивно. Це фундамент для запобігання дискримінації та булінгу в майбутньому;
- **запитом на «педагогіку партнерства»** - традиційна авторитарна модель «вихователь - об'єкт виховання» вичерпала себе. Сучасний керівник та педагог мають опанувати роль фасилітатора, який буде горизонтальні зв'язки між закладом, батьками та громадою;
- **психологічною стійкістю та безпекою** - демократична культура передбачає створення атмосфери довіри та інклюзії. У часи стресу саме відчуття причетності до спільноти та можливість впливати на життя групи стають для дітей (і дорослих) важливими факторами резильєнтності (психологічної стійкості).

Програма базується на матеріалах проекту «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості», що реалізується Європейським центром імені Вергеланда та Міністерством освіти і науки України у партнерстві з БО «Центр освітніх ініціатив», ВФ «Крок за кроком». Зміст програми втілює вимоги Державного стандарту дошкільної освіти (2025), зокрема в частині імплементації ціннісних орієнтирів та впровадження компетентнісного підходу до навчання й виховання. Програма акумулює успішні практики педагогів Норвегії та враховує реальний досвід українських вихователів, адаптуючи світові стандарти до сучасних викликів, у яких працюють заклади освіти.

Метою програми є вдосконалення професійних компетентностей керівників та педагогічних працівників щодо створення та підтримки в закладі дошкільної освіти безпечного, інклюзивного та демократичного освітнього середовища, що ґрунтується на цінностях прав людини, активного громадянства та взаємоповаги.

Основні завдання програми:

- розкрити сутність демократичних принципів та їхнє застосування у практиці дошкільної освіти крізь призму прав дитини та інклюзивності;
- ознайомити учасників із концептуальними засадами Рамки компетентностей для

культури демократії (РККД) та механізмами її адаптації до специфіки дошкільної освіти.

- опанувати та впровадити в освітній процес сучасні педагогічні підходи для розвитку культури демократії в садочку
- розвивати навички рефлексії власної педагогічної практики та подолання стереотипів авторитарного стилю взаємодії.
- актуалізувати вміння створювати атмосферу психологічної безпеки та інклюзії, де кожен учасник освітнього процесу відчуває свою цінність.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- принципів демократії та прав людини у садочку як основи для розвитку компетентностей для культури демократії
- концептуальних основ Рамки КДК та її складників (цінностей, ставлень, умінь, знань та критичного розуміння);
- нормативно-правового забезпечення демократизації дошкільної освіти та прав дитини в контексті освітнього процесу;
- суті навчання на основі досвіду та специфіки формування навчальних результатів навчальної діяльності.

Уміння:

- проектувати освітні ситуації, що базуються на компетентнісному підході та принципах демократії та прав людини;
- застосовувати методики фасилітації, які стимулюють дітей до самостійних висновків та висловлення власної думки;
- моделювати демократичне середовище в групі, забезпечуючи право дитини на вибір та участь у прийнятті рішень.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- визнання гідності та прав кожної дитини як найвищої цінності освітнього процесу;
- цінування культурного різноманіття, інклюзії та рівності як основи демократичного співжиття;
- готовність до рефлексії власної педагогічної практики;
- відповідальне ставлення до ролі педагога як активного носія та транслятора культури демократії.

Укладачі програми	Боярчук Ольга Іллівна , методистка навчально-методичного кабінету «Науково-методичний центр професійного розвитку» викладачка кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти комунального навчального закладу «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»; Микитюк Людмила Володимирівна , методистка навчально-методичного кабінету «Науково-методичний центр професійного розвитку», викладачка кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти комунального навчального закладу «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації «Розвиток культури демократії у закладі дошкільної освіти» для керівників і педагогічних працівників закладів дошкільної освіти
Мета програми	Вдосконалення професійних компетентностей керівників та педагогічних працівників щодо створення та підтримки в закладі дошкільної освіти безпечного, інклюзивного та демократичного освітнього середовища, що ґрунтується на цінностях прав людини, активного громадянства та взаємоповаги

Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	для керівників і педагогічних працівників закладів дошкільної освіти		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль I.		
	1.1.	Принципи демократії та прав людини для розвитку культури демократії в закладі дошкільної освіти	2
	1.2.	Розвиток соціальних і громадянських компетентностей у дошкільній освіті	4
	Модуль II.		
	2.1.	Педагогічні підходи для розвитку компетентностей: навчання на основі досвіду	2
	2.2.	Інтерактивне навчання для формування компетентностей	4
	2.3.	Участь дітей у прийнятті рішень: модель Роджера Харта	2
	2.4.	Дескриптори компетентностей для культури демократії як інструмент спостереження і планування розвитку	4
	2.5.	Різноманіття як цінність: формування поваги до відмінностей у дітей дошкільного віку.	4
2.6.	Фасилітація навчання для розвитку компетентностей для культури демократії	2	
Модуль III.			
3.1.	Тематична дискусія «Розвиток культури демократії у закладі дошкільної освіти»	2	
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)		
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	A1 Мовно-комунікативна (A1.1, A1.4.K1); A2 Предметно-методична (A2.1, A2.1.32, A2.1.Y1, A2.1.K1, A2.1.B1, A2.1.B2, A2.2, A2.3, A2.3.B1, A2.4.Y1, A2.5, A2.4.34, A2.4.Y5); A3 Інформаційно-цифрова (A3.1); B1 Психологічна (B1.1, B.1.3); B2 Емоційно-етична (B2.1, B2.1.Y2, B2.1.B1, B2.1.K1); B3 Компетентність педагогічного партнерства (B3.1); V1 Інклюзивна (V1.1); V2 Здоров'язбережувальна (V2.1); Г1 Прогностична (Г1.1); Г2 Організаційна (Г2.1); Г3 Оцінювально-аналітична (Г3.1) Д1 Здатність до навчання впродовж життя (Д1.1)		
Форма підвищення кваліфікації	Інституційна денна		
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації		

Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/
--	---

Модуль I.

1.1. Принципи демократії та прав людини для розвитку культури демократії в закладі дошкільної освіти.

Що таке демократія в садочку. Чому дитячий садочок важливий для виховання громадян. Принципи демократії та прав людини: участь кожного, цінність різноманіття, рівні можливості, повага до людської гідності та мирне співіснування. Реалізація принципів демократії та прав людини в закладі дошкільної освіти.

1.2. Розвиток соціальних і громадянських компетентностей у дошкільній освіті

Підходи для формування культури демократії. Сутність понять «компетентність», «громадянські та соціальні компетентності». Компетентності для культури демократії: 20 складових (цінності, ставлення, вміння, знання та критичне розуміння). Взаємозв'язок Державного стандарту дошкільної освіти і Рамка компетентностей для культури демократії. Підхід «Про, Через, Для» для формування компетентностей.

Модуль II.

2.1. Педагогічні підходи для розвитку компетентностей: навчання на основі досвіду

Види досвіду для навчання: досвід повсякденної взаємодії у групі «тут і зараз», змодельований та власний життєвий досвід. Цикл «навчання на основі досвіду»: досвід, рефлексія й осмислення, узагальнення, застосування. Роль педагога у навчанні на основі досвіду.

2.2. Інтерактивне навчання для формування компетентностей

Передумови для застосування інтерактивних методів. Перехід від простої «передачі» знань до активного діалогу. Шість інтерактивних методів навчання для формування громадянських компетентностей у дошкільників.

2.3. Участь дітей у прийнятті рішень: модель Роджера Харта

П'ять складових успішної участі: право, засоби, простір, можливості та підтримка як необхідні умови для кожного вихованця. Модель «Сходинок участі» Роджера Харта. Відмінність між справжнім залученням дитини та «фальшивою» участю (маніпуляцією чи декорацією). Як вихователю навчитися ділитися владою, довіряти дітям та підтримувати їхні ініціативи.

2.4. Дескриптори компетентностей для культури демократії як інструмент спостереження і планування розвитку

Що таке дескриптори та навіщо вони вихователю. Переваги використання дескрипторів. Практичне застосування дескрипторів у садочку, використання дескрипторів як орієнтирів (цілей) для щоденних занять. Поєднання дескрипторів із Державним стандартом для виховання відповідального громадянина.

2.5. Різноманіття як цінність: формування поваги до відмінностей у дітей дошкільного віку

Сутність поняття «різноманіття», повага до людської гідності як основа поваги до різноманіття, компетентності культури демократії для розвитку різноманіття, освітні практики для підтримки різноманіття. Роль дорослих у формуванні поваги до різноманіття. Як дитина відчуває, що її поважають? Що допоможе розпізнати і подолати стереотипи й упередження.

2.6. Фасилітація навчання для розвитку компетентностей для культури демократії

Сутність фасилітації через метафори. Значення майстерності фасилітатора для успішної групової роботи. Основні завдання вихователя-фасилітатора: спільне проєктування мети,

пошук виходу зі складних ситуацій, досягнення консенсусу при розбіжності думок, рефлексія. Техніки фасилітації для вихователя. Ефективне використання запитань.

Модуль III.

3.1. Тематична дискусія «Розвиток культури демократії у закладі дошкільної освіти»

Лист самооцінювання щоденних практик вихователя. Питання для обговорення: «Що найбільше заважає впровадженню демократичних принципів у сучасному українському садочку? Як педагогічна практика сприяє розвитку компетентностей для культури демократії?»

Питання для самостійного опрацювання

1. Створення безпечного та демократичного середовища за допомогою правил
2. Роль середовища у формуванні громадянських компетентностей
3. Формування компетентностей через проектну діяльність
4. Співпраця дитячого садка з батьками та місцевою громадою

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Державний стандарт дошкільної освіти України / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text>
2. Дескриптори компетентностей для культури демократії для дітей до 10 років. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/ofitsiini-dokumenty-rady-yevropy/deskriptori-kompetentnostej-dlya-kulturi-demokratiji-dlya-ditej-do-10-rokiv>
3. Навчання на основі досвіду: методичні рекомендації для педагогів /Авторський колектив проекту «Демократична школа». – Київ: Єворада, 2019. – 62 с.
4. Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20>
5. Положення про деякі типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 7 липня 2025 р. № 818. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/949/94999/68711e31ea9d5610876400.pdf>
6. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : наказ Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 р. № 755-21. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/84885/>
7. Рамка компетентностей для культури демократії: том 1. Контекст, концепції та модель / Мартин Барретт, Луїза де Бівар Блек, Міхаель Бірам та ін. Наук. ред. українського тексту: Оксана Овчарук, Мирослава Товкало, Христина Чушак. – Європейський центр ім. Вергеланда, 2018. – 79 с.
8. Скажи своє слово: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-prav-liudyny-ta-aktyvnoi-uchasti-dlia-molodi/skazhi-svoe-slovo>
9. Софій Н., Найда Ю. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти. – Київ, 2019. – 66 с. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/4726/file/Середовище,%20що%20належить%20дітям.pdf>
10. Через творчість і гру до культури демократії. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/publikatsii-vydani-v-ramkakh-prohramy/chez-tvorchist-i-hru-do-kultury-demokratii>